

Editörler

Doç. Dr. Türkan Turan - Dr. Öğr. Üyesi Derya Şahin

ÇOCUK SAĞLIĞI VE İLK YARDIM

Yazarlar

Doç. Dr. Türkan Turan
Dr. Öğr. Üyesi Derya Şahin
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Karazeybek
Dr. Öğr. Üyesi Funda Tosun Güleroğlu
Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes Demir Acar
Dr. Öğr. Üyesi Nilgün Aksoy
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Bekar
Dr. Öğr. Üyesi Rabia Keçialan
Dr. Öğr. Görevlisi Neşe Karakaş
Çiğdem Erdoğan

Editörler
Doç. Dr. Türkan Turan - Dr. Öğr. Üyesi Derya Şahin
Çocuk Sağlığı ve İlk Yardım

ISBN: 978-605-9498-76-0

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2019

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Milli Basım ve Yayın

Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

Önsöz

Erken çocukluk dönemi annenin hamileliğinden başlayarak, çocuk okula başlayana kadar hatta ilkokulun ilk yıllarına kadar devam eden bir süreci içerir. Bu dönemde sunulan sağlık ve eğitim hizmetleri ile sağlıklı bireyler, sağlıklı toplum hedefi gerçekleştirilebilir.

Çocuk sağlığı ve ilk yardım kitabı; Çocuk sağlığı ve önemi, ülkemizde ve dünyada çocuk sağlığının durumu, doğum öncesi çocuğun gelişimi, hamilelikte geçirilebilecek hastalık ve kazaların çocuğun gelişimine etkileri, doğum sonrası çocuğun gelişimi, 0-8 yaş çocuklarının fiziksel gelişimi, çocuk hastalıkları, 0-8 yaş çocuklarında görülen çocuk hastalıkları (ishal ve solunum yolu enfeksiyonları, bağışıklama ve döküntülü hastalıklar, paraziter enfeksiyonlar vb.), bağışıklama ve aşılar, anne ve sağlığı, kadının yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları, aile planlaması, ilk yardım, ilk yardımda temel yaşam desteği, yabancı cisim yutma, yaralanma, kanamalarda yapılması gereken ilk yardım, kırık-çıkık, yanma, boğulmalar, böcek sokması, zehirlenme, vb. durumlarda yapılması gereken ilk yardım konularını kapsamaktadır. Kitabın erken çocukluk döneminde çocukların sağlığı ve uygulanacak ilk yardım, aile ve çocuk sağlığı, çocukluk çağında sık karşılaşılan sağlık problemleri ve önleme yolları ile ilgili bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Kitabın hazırlanmasında bu alanda uzman olan ve çeşitli üniversitelerde öğretim elemanı meslektaşlarımıza zaman ayırarak en güzel şekilde bölümlerini hazırlamalarından dolayı ve bu çalışmayı organize aşamasından baskı aşamasına kadar her aşamasını yürüten Lisans Yayıncılık yetkililerine teşekkür ederiz.

İstanbul, 2019

Editörler
Doç. Dr. Türkan Turan
Dr. Öğr. Üyesi Derya Şahin

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1 ÇOCUK SAĞLIĞI VE ÖNEMİ

11

1.1. Çocuk Sağlığı Kavramı	12
1.2. Çocuk Sağlığını Etkileyen Etmenler	12
1.2.1. Çevre	12
1.2.2. Anne ve babanın eğitim düzeyi	13
1.2.3. Yoksulluk	13
1.2.4. Beslenme	14
1.2.5. İklim değişiklikleri	15
1.3. Dünyada Çocuk Sağlığının Durumu	15
1.4. Türkiyede Çocuk Sağlığının Durumu	17
1.4.1. Türkiye’de Çocukların Aşılama Durumları	19
1.4.2. Çocuk İşçiliği	19
1.4.3. Çocuklara Yönelik İhmal, İstismar	20
1.4.4. Engelli ve Korunmaya muhtaç çocuklar	20
Yararlanılan Kaynaklar	22

Bölüm 2 DOĞUM ÖNCESİ ÇOCUĞUN GELİŞİMİ

25

2.1. Hamilelik	27
2.2. Anne Karnındaki Bebeğin Büyüme ve Gelişim Sürecinin Devreleri	27
2.3. Hamilelikte Risk Faktörleri	30
2.4. Hamilelik Döneminde Görülebilen Risk Faktörlerinin Çocuğun Gelişimine Etkileri	30
2.4.1. Düşük Sosyoekonomik Düzey	30
2.4.2. Anne Yaşı	31
2.4.3. İstenmeyen Gebelikler	31
2.4.4. Doğum sayısı ve sıklığı	32
2.4.5. Beslenme yetersizliği	32
2.4.6. Tütün ve Alkol Kullanımı	33

2.4.7. Hastalıklar	33
2.4.7.1. Şeker Hastalığı (Diyabet):	34
2.4.7.2. Kalp Hastalıkları	34
2.4.7.3. Hipertansiyon	34
2.4.7.4. Enfeksiyon Hastalıkları	35
2.5. Hamilelik Döneminde Yaşanan Travmalar ve Çocuğun Gelişimine Etkileri	37
Yararlanılan Kaynaklar	39

Bölüm 3

DOĞUM SONRASI ÇOCUĞUN GELİŞİMİ

43

3.1. Gelişim	44
3.1.1. Gelişimle İlgili Temel Kavramlar	44
3.1.2. Gelişimin İlkeleri	45
3.1.3. Gelişimi Etkileyen Faktörler	47
3.2. Çocuğun Gelişim Dönemleri	49
3.2.1. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Fiziksel Gelişimi	49
3.2.2. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Hareket Gelişimi	56
3.2.3. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Duyu Gelişimi	61
3.2.4. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Bilişsel Gelişimi	62
3.2.4.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	62
3.2.4.2. Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri	63
3.2.5. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Dil Gelişimi	67
3.2.5.1. Dilin Temel Bileşenleri	67
3.2.5.2. Dil Edinim Kuramları	68
3.2.5.3. Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi	69
3.2.5.4. Yedi-Sekiz Yaş Arasını da Kapsayan Okul Döneminde Dil Gelişimi	70
3.2.6. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Sosyal Gelişimi	70
3.2.6.1. Yaşlara Göre Sosyal Gelişim	70
3.2.7. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Psiko-seksüel Gelişimi	72
3.2.7.1. Çocuğun Psikoseksüel Gelişim Dönemleri	73

3.2.8. Erken Çocukluk Dönemindeki (0-8 yaş) Çocuğun Psiko- sosyal Gelişimi	74
3.2.8.1. Çocuğun Psikososyal Gelişim Dönemleri	75
Yararlanılan Kaynaklar	77

Bölüm 4

ÇOCUK HASTALIKLARI

81

4.1. Ülkemizde Çocuk Sağlığı Sorunları	82
4.2. Enfeksiyon Oluşumu ve Enfeksiyon Zinciri	82
4.3. Solunum Yolu Enfeksiyonları	85
4.3.1. Solunum Sistemi Enfeksiyonlarında Genel Belirti ve Bulgular	85
4.3.2. Üst Solunum Yolu Enfeksiyonları (ÜSYE)	86
4.3.3. Alt Solunum Yolu Enfeksiyonları (ASYE),	87
4.3.4. Solunum Yolu Enfeksiyonu Olan Çocukta Genel Bakım	88
4.3.4.1. Solunum Fonksiyonunun Rahatlatılması	88
4.3.4.2. Dinlenme ve Rahatın Sağlanması	89
4.3.4.3. Vücut Sıcaklığının ve Diğer Vital Bulguların Kontrol Edilmesi	89
4.3.4.4. Hidrasyonun ve Beslenmenin Sağlanması	90
4.3.4.5. Enfeksiyon Yayılımının Önlenmesi	91
4.3.4.6. Ailenin Desteklenmesi ve Evde Bakım	91
4.3.4.7. Komplikasyonların Önlenmesi	92
4.3.5. Solunum Yolu ile Bulaşan Döküntülü Enfeksiyon Hastalıkları	92
4.3.6. Tüberküloz (Tbc)	97
4.4. Sindirim Sistemi Enfeksiyonları	98
4.4.1. Sindirim Sistemi Enfeksiyonlarında Genel Belirti ve Bulgular	99
4.4.2. Sindirim Sistemi Enfeksiyonu Olan Çocukta Genel Bakım	101
4.4.3. Besin Zehirlenmeleri	102
4.4.4. Barsak Parazitleri ve Korunma	104
4.5. Sinir Sistemi Enfeksiyonları	106
4.6. Kan Hastalıkları	108
4.6.1. Beta Talasemi (Akdeniz Anemisi)	108
4.6.2. Hemofili (Pıhtılaşma Faktör Eksikliği)	108
Yararlanılan Kaynaklar	109

Bölüm 5
BAĞIŞIKLAMA VE AŞILAR

113

5.1. Bağışıklık (İmmun) Sistemi	114
5.1.1. Bağışıklık	115
5.2. Çocukların Enfeksiyon Hastalıklarına Yatkın Olma Nedenleri	116
5.3. Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde Aşılama	117
5.4. Çocuklarda Aşılama	118
5.4.1. Aşılamada Temel İlkeler	120
5.4.2. Aşı Takvimi	121
5.4.3. Ülkemizde Ulusal Aşılama Programında Yer Alan Aşılar	121
5.4.4. Rotavirüs Aşısı (Rva)	125
5.4.5. Aşı Reddi İle Mücadele	126
Yararlanılan Kaynaklar	128

Bölüm 6
ANNE VE SAĞLIĞI

131

6.1. Ergenlik Dönemi Kadın Sağlığı Sorunları	132
6.1.1. Adolesan Evlilikler	133
6.1.2. Adolesan Gebelikler	133
6.1.3. Üreme Sağlığı Sorunları	134
6.1.3.1. Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar	136
6.1.3.4. Ruhsal Sorunlar	141
6.2. Erişkinlik Dönemi Kadın Sağlığı Sorunları	143
6.2.1. Gebelik Dönemi Sağlık Sorunları	143
6.2.2. Doğum Sonrası Dönem Sağlık Sorunları	144
6.2.3. İnfertilite (Kısırlık)	150
6.2.4. Kanser	151
6.3. Yaşlılık Dönemi Sağlık Sorunları	152
6.4. Şiddet	155
Yararlanılan Kaynaklar	156

Bölüm 7
AİLE PLANLAMASI

163

7.1. Nüfus Politikaları, Nüfus Planlaması ve Aile Planlaması	166
7.2. Aile Planlaması Hizmetlerinin Tarihçesi	166

7.3. Üreme Organları ve Gebeliğin Oluşumu	168
7.3.1. Kadın Üreme Organları	168
7.3.2. Erkek Üreme Organları	169
7.3.3. Gebeliğin Oluşumu	169
7.4. Aile Planlaması Yöntemleri	170
7.4.1. Modern Aile Planlaması Yöntemleri	171
7.4.1.1. Hormonal Yöntemler	172
7.4.1.2. Rahim İçi Araç (RİA)	177
7.4.1.3. Bariyer Yöntemler	177
7.4.1.4. Cerrahi Yöntemler	180
7.4.1.5. Acil Kontrasepsiyon	181
7.4.2. Doğal Aile Planlaması Yöntemleri	181
7.4.3. Geleneksel Aile Planlaması Yöntemleri	184
7.5. İnfertilite (Kısırlık)	185
Yararlanılan Kaynaklar	187

Bölüm 8 **İLK YARDIM I**

191

8.1. Kardiyopulmoner Resüsitasyon Uygulaması (KPR=TYD)	193
8.1.1. Dolaşımın Sağlanması (Circulation)	193
8.1.2. Hava Yolu Açıklığının Sağlanması (Airway)	193
8.1.3. Çocuklarda Temel Yaşam Desteği (1-8 yaş)	195
8.1.4. Bebeklerde Temel Yaşam Desteği (0-12 ay)	197
8.2. Yabancı Cisim Aspirasyonu	199
8.2.1. Yetişkinlerde ve Çocuklarda Heimlich Manevrası	199
8.2.2. Bebeklerde Solunum Yolu Tıkanıklığında İlk Yardım	200
8.3. Kanamalarda İlk Yardım	201
8.3.1. Kanama Çeşitleri	202
8.3.1.1. Kanayan Damarın Özelliğine Göre	202
8.3.1.2. Vücutta Kanın Aktığı Bölgeye Göre	202
8.4. Yaralanmalarda İlk Yardım	207
8.4.1. Kafa ve Omurga Yaralanmaları	209
8.5. Göze Yabancı Cisim Kaçması	210
8.6. Buruna Yabancı Cisim Kaçması	210
8.7. Bayılma	210
8.8. Sara (Epilepsi)	211
Yararlanılan Kaynaklar	212

Bölüm 9
İLK YARDIM- II

215

9.1. Kırıklar	216
9.2. Çıkıklar ve Burkulmalar	218
9.3. Yanıklar	219
9.4. Zehirlenmeler	223
9.5. Hayvan Isırıkları ve Böcek Sokmaları	227
9.5.1. Kene Isırması	228
Yararlanılan Kaynaklar	231